

Економічні науки

УДК 657.6

Радіонова Наталія Йосипівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Київський національний університет технологій та дизайну*

Радионова Наталья Иосифовна

*кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита
Киевский национальный университет технологий и дизайна*

Radionova Natalia

*Candidate of Economic Sciences, Decent of Accounting and Audit Department
Kyiv National University of Technologies and Design*

Власенко Анна Станіславівна

*магістрант кафедри обліку і аудиту
Київського національного університету технологій та дизайну*

Власенко Анна Станиславовна

*магистрант кафедры учета и аудита
Киевского национального университета технологий и дизайна*

Vlasenko Anna

*Master of the Department of Accounting and Audit of the
Kyiv National University of Technologies and Design*

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ
ПІДПРИЄМСТВА**

**ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ АНАЛИЗА
ЗАТРАТ ПРЕДПРИЯТИЯ**

**ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF ENTERPRISE
COSTS ANALYSIS**

Анотація. Розкрито поняття аналізу витрат, мета та завдання його проведення. Розглянуто нормативно-правова база та джерела інформації для проведення аналізу витрат. Визначено етапи проведення аналізу витрат. Зазначено чинники внутрішнього й зовнішнього середовища, які можуть впливати на рівень витрат.

Ключові слова: витрати, економічний аналіз, об'єкти аналізу, аналітична робота, управлінські рішення.

Аннотация. Раскрыто понятие анализа затрат, цели и задачи его проведения. Рассмотрена нормативно-правовая база и источники информации для проведения анализа затрат. Определены этапы проведения анализа затрат. Указано факторы внутренней и внешней среды, которые могут влиять на уровень затрат.

Ключевые слова: затраты, экономический анализ, объекты анализа, аналитическая работа, управленческие решения.

Summary. The concept of cost analysis, purpose and tasks of its carrying out is disclosed. The regulatory and legal Framework and sources of information for cost analysis are reviewed. The stages of cost analysis are identified. Indicated the factors of internal and external environment that can affect the level of costs.

Key words: costs, economic analysis, objects of analysis, analytical work, managerial decisions.

Постановка проблеми. Базовим аспектом довготривалого функціонування підприємства є прибутковість, яка залежить від рівня витрат. Для забезпечення беззбиткової діяльності на підприємстві повинна бути сформована система управління витратами, однією із основних функцій якої є аналіз витрат. На сьогоднішній день актуальною проблемою є формування ефективного аналітичного забезпечення керівництва

підприємства для прийняття раціональних рішень щодо управління витратами.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Питанням аналізу витрат підприємства присвячені дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців-економістів, серед яких Т. С. Гайдучок, В. А. Мостепанюк [1], Т. М. Догадаєва [2], І. В. Лісовський [3], Є. М. Рудніченко [3], В. М. Мельник [4], А. А. Пилипенко [5], І. П. Дзьобко [5], О. В. Писарчук [5] та інші вчені. Однак, питання організації та методики проведення аналізу витрат потребують більш глибокого дослідження.

Метою дослідження є розгляд організаційних і методичних аспектів аналізу витрат підприємства.

Виклад основного матеріалу. Підприємство в процесі своєї діяльності несе різні за економічним змістом і цільовим призначенням витрати. Витрати є ключовим елементом управлінського обліку в цілому і основним чинником прибутковості підприємства.

Аналіз витрат необхідний для прийняття різних управлінських рішень: визначення рівня беззбитковості та запасу фінансової міцності; оцінки можливих фінансових результатів при зміні ціни продажу; складання бюджету виробничих витрат (собівартості) та визначення відхилень; вибору оптимальних замовлень; планування майбутніх напрямів діяльності; прийняття спеціальних управлінських рішень тощо.

Аналіз витрат – одна з ефективних функцій управління, що дозволяє вивчати дані про витрати з метою отримання інформації для внутрішнього планування та контролю господарських операцій, а також прийняття короткострокових і довгострокових управлінських рішень [4, с. 72]. Аналіз витрат передбачає порівняння фактичних витрат із запланованими, виявлення відхилень і прийняття оперативних заходів щодо їх усунення чи коригування планів.

Аналіз витрат має важливе значення. Він дозволяє виявити:

- резерви зниження витрат на виробництво і собівартості продукції, що випускається;
- об'єктивно оцінити виконання плану по собівартості і її зміну щодо минулих звітних періодів, а також дотримання чинного законодавства, договірної і фінансової дисципліни;
- сприяти оптимальному рівню витрат підприємства;
- забезпечити керівництво підприємства необхідною аналітичною інформацією для прийняття раціональних управлінських рішень.

Характеристика цих завдань свідчить про велику значимість аналізу витрат для господарської діяльності підприємства.

До основних видів нормативно-правового забезпечення аналізу витрат підприємств, варто відносити: Закони України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", "Про державну контрольно-ревізійну службу", "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність"; Укази Президента України; постанови і рішення Кабінету Міністрів України; накази, постанови, розпорядження, листи, роз'яснення міністерств та відомств; П(С)БО 9 "Запаси" (в частині списання запасів на витрати виробництва), 15 "Дохід", 16 "Витрати", 18 "Будівельні контракти", 30 "Біологічні активи"; 31 "Фінансові витрати", 33 "Витрати на розвідку запасів корисних копалин" (а для підприємств, що розмістили цінні папери на фондовому ринку і повинні публічно представляти свою річну фінансову звітність – М(С)ФЗ 2 "Запаси"; 9 "Витрати на дослідження і розробки", 11 "Будівельні контракти", 18 "Дохід", 23 "Витрати позики"); Кодекси України (Податковий, Бюджетний, Господарський, Цивільний, про адміністративні правопорушення, законів про працю тощо); методичні рекомендації з формування собівартості ... (за видами економічної діяльності: у промисловості, в сільськогосподарських підприємствах, будівельно-монтажних робіт, на транспорті, в торгівельній діяльності, житлово-комунального господарства, проектних робіт тощо); вказівки,

інструкції, положення; плани рахунків бухгалтерського обліку (національний, галузеві, спрощений, робочі); наказ про облікову політику підприємства; графіки документообігу, графіки виконання обліково-звітних та контрольно-ревізійних робіт тощо.

Інформаційна база аналізу витрат діяльності підприємства формується на основі: нормативно-довідкових ресурсів, планово-статистичної та облікової інформації, даних спеціальних обстежень [3, с. 142].

Методологічне забезпечення аналізу витрат діяльності ґрунтується на діалектичному методі пізнання, який лежить в основі методології комплексного економічного аналізу діяльності підприємства [1, с. 56]. При такому підході витрати, а також чинники, що прямо чи опосередковано впливають на них, розглядаються у їх зв'язку, взаємозалежності та динаміці.

Проведення аналізу витрат передбачає такі етапи:

- постановка мети аналізу;
- вибір чинників, які впливають на об'єкт дослідження;
- класифікація і систематизація чинників з метою забезпечення можливостей системного підходу;
- визначення типу залежності між чинниками і результативним показником;
- побудова економіко-математичної факторної моделі;
- вибір методу факторного аналізу;
- розрахунок впливу чинників та оцінювання ролі кожного з них у зміні величини результативного показника;
- формулювання висновків за результатами проведених досліджень і надання рекомендацій щодо забезпечення ефективної діяльності підприємства в сучасних умовах ринкової економіки [5, с. 228].

Важливим етапом аналізу витрат діяльності підприємства є аналіз структури витрат та її зміни [2, с. 23]. Визначивши склад витрат, які враховують у собівартості виготовлення продукції, можна надати характеристику структури витрат. Структура витрат залежить від технологічно-організаційних особливостей підприємства, якості сировини, кваліфікації робітників, рівня оплати їх праці тощо. Оптимальна структура витрат сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, тому так необхідно проводити аналіз динаміки показників ресурсоспоживання на основі структуризації витрат.

Ефективність аналізу значною мірою залежить від систематичності його проведення. Це забезпечить вивчення динаміки операційних витрат у цілому по підприємству та в розрізі їх окремих видів і статей, вивчення структурних змін у складі витрат та окремих статей, визначення суми абсолютної та відносної економії або перевитрат. З метою отримання оптимального результату від здійснення витрат необхідно враховувати не тільки їх величину, структуру та склад, а й вплив чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, які можуть впливати на рівень витрат та зумовлювати невизначеність отримання економічного результату діяльності підприємства.

Серед найбільш вагомих чинників зовнішнього середовища можна зазначити: інфляційні процеси, податкове навантаження, недосконале законодавство, високі тарифи на енергоносії та комунальні платежі, політичні обставини, низька платоспроможність населення, високий рівень конкуренції тощо. Основними чинниками внутрішнього впливу на зміну витрат є обсяг і склад продукції, швидкості обігу продукції, стан й ефективність використання основних засобів та трудових ресурсів тощо. Таке угруповання допомагає визначити розмір економії (перевитрати) у цілому і за окремими видами витрат, а також враховувати позитивний й

негативний вплив чинників внутрішнього й зовнішнього середовища на витрати діяльності підприємства.

Висновки. Систематичний аналіз витрат є елементом системи управління, засобом для виявлення невикористаних резервів і розробки програми оптимізації витрат, обґрунтування бізнес-планів, а також контролю за їх виконанням з орієнтацією на тактичну мету підприємства – підвищення прибутковості. Поєднання аналізу структури та динаміки витрат дозволяє комплексно підійти до їх дослідження та знайти слабкі та сильні сторони в управлінні витратами підприємства. Аналіз структури та динаміки витрат доцільно здійснювати за двома напрямками: за елементами та статтями витрат. Причому аналіз структури за елементами витрат може здійснюватися як по підприємству в цілому, так і за окремими центрами відповідальності та по окремих видах продукції. Крім того, потрібно враховувати чинники внутрішнього й зовнішнього середовища, які впливають на витрати підприємства.

Література

1. Гайдучок Т. С. Механізм управління операційними витратами лісогосподарських підприємств Поліського регіону України: облікове та аналітичне забезпечення / Т. С. Гайдучок, В. А. Мостепанюк // *The scientific method.* – 2017. – № 6 (6), Vol. 1. – Р. 55–63.
2. Догадаєва Т.М. Облік, аналіз і контроль витрат на виробництво й калькулювання собівартості продукції / Т.М. Догадаєва // *Економіка, фінанси, право.* – 2012. – № 8. – С. 22–24.
3. Лісовський І.В. Особливості формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління витратами промислового підприємства / І.В. Лісовський, Є.М. Рудніченко // *Науковий вісник*

Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2014. – № 4 (66). – С. 140–145.

4. Мельник В.М. Основи економічного аналізу: короткий теоретико-методологічний курс : навч. посібник / В.М. Мельник. – К. : Кондор, 2003. – 128 с.
5. Пилипенко А. А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління затратами підприємств та їх об'єднань [Текст]: монографія / А. А. Пилипенко, І. П. Дзьобко, О. В. Писарчук; за заг. ред. А. А. Пилипенка. — Х.: ХНЕУ, 2011. — 344 с.